

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 295/2023-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Emíliou Korčekovou, advokátkou, Malacká cesta 5680/2B, Pezinok, proti postupu Okresného súdu Bratislava I (teraz Mestský súd Bratislava IV) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 30/2011 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 30/2011 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B1-14 C 30/2011 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **2 500 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

(ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 30/2011 (ďalej len „napadnuté konanie“). Navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznal mu finančné zadost'učinenie 12 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej s'ťažnosti a jej príloh vyplýva, že s'ťažovateľ sa žalobou z 25. februára 2011 domáhal náhrady ušlého zisku vo výške 2 633 926,56 eur spolu s príslušenstvom a náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 1 500 000 eur z titulu náhrady za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 14 C 30/2011-303 z 19. januára 2022 žalobu zamietol. Na odvolanie s'ťažovateľa Krajský súd v Bratislave uznesením č. k. 16 Co 128/2022-340 z 30. novembra 2022 napadnutý rozsudok súdu prvej inštalácie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

4. Po vrátení veci 23. decembra 2022 okresný súd v marci 2023 doručoval odvolacie rozhodnutie stranám a nariadil termín pojednávania na 11. október 2023.

5. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 295/2023-14 zo 14. júna 2023 prijal ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia s'ťažovateľa

6. S'ťažovateľ považuje dĺžku napadnutého konania z ústavnoprávneho hľadiska za neprijateľnú a neakceptovateľnú; uvádza, že svojím konaním neprispel k vzniku prietáhov v napadnutom konaní, pričom zastáva názor, že *„vec je po právnej a skutkovej stránke jednoduchá, nezložitá, pre s'ťažovateľa má však mimoriadny význam...“*.

7. S'ťažovateľ argumentuje, že napadnuté konanie nie je ani po viac ako 12 rokoch od podania žaloby právoplatne skončené, čím dochádza k prietahom a porušovaniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8. V súvislosti s požadovaným finančným zadost'učinením s'ťažovateľ poukazuje na stav právnej neistoty, prežité utrpenie, psychické strádanie, bezmocnosť a beznádej v kontexte s neprimeranou extrémnou dĺžkou konania ako celku, ako i na to, že mu vznikla *„odškoditeľná nemajetková ujma“*.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

9. Mestský súd k ústavnej sťažnosti zaujal stanovisko podaním sp. zn. 1 SprV/132/2023 z 11. augusta 2023, ktorého súčasťou je podrobná chronológia úkonov v napadnutom konaní.

10. Mestský súd uviedol, že v napadnutom konaní ide o skutkovo aj právne zložitú vec, je potrebné posudzovať viacero uplatnených nárokov a tiež priebeh exekučného konania, pričom konštatoval, že vo veci postupoval „plynulo, nariad'oval aj termíny pojednávani“.

11. Zákonná sudkyňa okrem iného uviedla, že napadnuté konanie bolo „ovplyvnené procesnými návrhmi, ako aj covidom aj počtom pridelených vecí na Okresnom súde Bratislava I kde nebolo možné konať bez priet'ahov“, a poukázala na zmenu v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. novú súdnu mapu) a z nej vyplývajúce zhoršenie pracovných podmienok na mestskom súde.

III.2. Replika sťažovateľa:

12. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že sa v celom rozsahu pridržia ústavnej sťažnosti, žiada, aby jej ústavný súd vyhovel v celom rozsahu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Sťažovateľ podstatnou časťou argumentácie tvrdí, že zo strany okresného súdu konajúceho v jeho veci došlo k vzniku zbytočných priet'ahov.

14. Predmetom konania pred ústavným súdom je preto posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny), osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

16. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

17. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

18. K vzniku zbytočných prietáhov v konaní pred všeobecným súdom môže pritom dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

19. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

20. Pokiaľ ide o posúdenie kritéria právna a skutková zložitosť prejednávanej veci, ústavný súd konštatuje, že spory, ktorých predmetom je náhrada škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, v zásade patria medzi bežnú rozhodovaciu agendu všeobecných súdov. Vychádzajúc z predloženého spisového materiálu, uvádza, že nič nenasvedčuje tomu, že by šlo o skutkovo či právne mimoriadne náročné konanie.

21. Ústavný súd posudzuje pri ústavných sťažnostiach na prietahy v konaní aj význam konania pre sťažovateľa. Z hľadiska judikatúry ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva nejde o konanie, pri ktorom je daná zvýšená požiadavka na rýchlosť konania.

22. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietahoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Po preskúmaní príslušného spisového materiálu ústavný súd zistil, že sťažovateľ svojím správaním v napadnutom konaní neovplyvnil nežiaducim spôsobom jeho dĺžku.

23. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietahov v napadnutom konaní, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia mestského súdu a predloženého súdneho spisu. Z obsahu spisu predloženého mestským súdom v tejto veci vyplýva, že konanie sa začalo podaním žaloby 25. februára 2011 a až do dňa vydania tohto rozhodnutia stále prebieha bez jeho právoplatného skončenia už 12 a pol roka. Uvedená dĺžka konania je už sama osebe ústavnoprávne neakceptovateľná. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť ústavný súd nepovažoval za potrebné rekapitulovať priebeh napadnutého konania a podrobne skúmať postup okresného súdu, pretože aj skutkovo či právne náročnejšia právna vec nesmie trvať takú dlhú dobu. Poukazuje na skutočnosť, že dĺžku konania predovšetkým poznačili viaceré obdobia nečinnosti okresného súdu, z ktorých najvýznamnejšie predstavovali: obdobie v trvaní 2 a pol roka od decembra 2012, keď súd povolil zmenu petitu žaloby, do mája 2015, keď vyzval sťažovateľa na preukázanie majetkových pomerov na účely rozhodnutia o oslobodení od súdnych poplatkov, a obdobie v trvaní 13 mesiacov od decembra 2018, keď bola vec vrátená z dovolacieho súdu, do februára 2020, keď bol nariadený termín pojednávania.

24. Okresný súd postupoval neefektívne aj v súvislosti s dovolaním, ktoré podal sťažovateľ v máji 2016, pričom dovolaciemu súdu bolo predložené až po takmer 2 rokoch, v marci 2018.

25. O nesústredenosti postupu okresného súdu svedčí aj skutočnosť, že jeho meritórne rozhodnutie z 19. januára 2022 odvolací súd zrušil a vrátil mu vec s odôvodnením, že nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

26. Na základe uvedených zistení je zrejmé, že okresný súd nezvolil v súdnom konaní taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádza.

27. Personálne obsadenie súdu, jeho organizácia, vysoký počet vecí v príslušnom oddelení, ako i optimalizácia súdnictva podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu nie sú dôvodmi, pre ktoré by malo byť ospravedlnené, tolerované a ústavne udržateľné porušovanie základného

práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd nad rámec poznamenáva, že je táto okolnosť z individuálneho hľadiska, teda z hľadiska osoby zákonného sudcu, pochopiteľne ospravedliteľná, avšak z hľadiska celkovej zodpovednosti okresného súdu za plynulosť konania vo veciach účastníkov konania ju zohľadniť nemožno.

28. K argumentácii mestského súdu v súvislosti s vplyvom objektívnej skutočnosti (pandémia ochorenia COVID-19) na plynulosť súdnych konaní dáva ústavný súd do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto objektívnu skutočnosť (uvedené ústavný súd koniec koncov už zohľadnil aj vo svojich niektorých predchádzajúcich rozhodnutiach, napr. vo veciach pod sp. zn. I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, II. ÚS 27/2022, pozn.), no súčasne zastáva názor, že v okolnostiach posudzovanej veci, ktorú okresný súd rieši od roku 2011, teda dlhú dobu pred pandémiou, ani uvedená objektívnymi okolnosťami spôsobená prekážka nie je spôsobilá okresný súd zbaviť zodpovednosti za jeho nečinnosť a neakceptovateľnú dĺžku napadnutého konania.

29. Ústavný súd preto s prihliadnutím na doterajšiu dĺžku napadnutého konania (12 a pol roka) bez rozhodnutia v merite veci, na zistené obdobia nečinnosti okresného súdu a jeho neefektívny postup dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom. Na tomto základe rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku rozhodnutia).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

30. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

31. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou vo veci konal.

32. S účinnosťou od 1. júna 2023 vstúpili do platnosti viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov prechádza od 1. júna 2023 výkon súdnictva v ostatných veciach (teda v iných ako trestnoprávných, rodinnoprávných a obchodnoprávných veciach) z Okresného súdu Bratislava I na Mestský súd Bratislava IV. Vychádzajúc z uvedeného, vo veci sťažovateľa je v súčasnosti príslušným súdom Mestský súd Bratislava IV.

33. V záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd prikázal Mestskému súdu Bratislava IV podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov, pretože ku dňu prerokovania ústavnej sťažnosti nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené (bod 2 výroku rozhodnutia).

34. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

35. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

36. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

37. Sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie 12 000 eur z dôvodov uvedených v bode 7 tohto rozhodnutia.

38. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

39. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie. Pri svojom rozhodovaní vzal do úvahy všetky okolnosti danej veci, predovšetkým nečinnosť okresného súdu, jeho neefektívny postup a celkovú dĺžku napadnutého konania, majúc na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, považoval priznanie sumy 2 500 eur sťažovateľovi za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku rozhodnutia).

40. Podľa § 135 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva alebo slobody, je povinný sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, v tejto lehote priznané finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nezaplatí, v zmysle odseku 2 citovaného ustanovenia sa zvyšuje finančné zadosťučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplataenia.

VI. Trovy konania

41. Sťažovateľ si uplatnil náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré mu vznikli v súvislosti s právnym zastupovaním právnou zástupkyňou.

42. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Za prvé dva úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania a podanie ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2022, ktorá bola 1 252 eur, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2023. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2023 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 208,67 eur. Takto stanovená odmena predstavuje pri dvoch úkonoch 417,34 eur, s režijným paušálom 2 x 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) spolu 442,38 eur. Pokiaľ ide o ďalší úkon právnej služby – repliku sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že neobsahuje nové, resp. ústavnoprávne relevantné skutočnosti, ktoré mu nie sú známe, preto odmenu za uvedený úkon nepriznal. Ústavný súd teda priznal úspešnému sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 442,38 eur (bod 4 výroku rozhodnutia).

43. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je Mestský súd Bratislava IV povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. septembra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu